

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНИХ ЕКСКУРСІЙ

*М.С. Кліменко¹
О.А. Сорочинська²*

^{1,2}Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

Багаторічне споживацьке ставлення людини до природи, прагнення якомога більше взяти від неї задля задоволення своїх потреб та інтенсивний розвиток науки і техніки призвели до погіршення екологічної ситуації на планеті, і як наслідок загострення глобальної екологічної кризи. Зарадити даній ситуації не в змозі й бурхливий розвиток інноваційних зберігаючих технологій та проведення різноманітних акцій щодо охорони навколишнього середовища, тому що вони дають тимчасовий ефект і не вирішують екологічні проблеми. Вирішення даної проблеми потребує комплексного, системного підходу, спрямованого на нове ставлення людини до природи. У зв'язку з цим, великого значення у покращенні екологічної ситуації на планеті надають розвитку екологічної освіти всіх верств населення, а особливо підростаючого покоління.

З метою вирішення даних завдань постає нагальна потреба у підготовці педагогічних кадрів, готових не лише до забезпечення поінформованості школярів щодо тих чи інших екологічних проблем, а й формування у них активної життєвої позиції, ціннісного ставлення до всього живого, відповідальності за збереження стабільності біосфери. Це досягається за допомогою сучасних видів навчання, зокрема екологічних екскурсій.

На важливості використання екскурсій у природу наголошували педагоги минулих років, а саме: Й.Г. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, С.Ф. Русова, В.О. Сухомлинський, К.Д. Ушинський та ін.. На думку Й.Г. Песталоцці лише один факт краще знайомить із Швейцарією, ніж всі описи мандрівників [3, с. 16]. У свою чергу С.Ф. Русова була переконана, що шкільні екскурсії навчають школярів пильно стежити за всіма дрібницями життя, поважати закони природи, що керують життям [3, с. 27-28]. Великий педагог В.О. Сухомлинський закликав учителів йти у поле, парк, щоб зробити із вихованців мудрих дослідників, допитливих людей [2, с. 39].

Метою нашої статті є обґрунтувати важливість застосування екологічних екскурсій у шкільній практиці та розкрити особливості підготовки студентів ЖДУ імені Івана Франка до даного виду роботи.

Почуття любові, бережливого ставлення до природи формуються з раннього дитинства, а найінтенсивніше цей процес відбувається в учнів основної школи і в цьому не остання роль належить організації екологічних екскурсій у позакласний час.

Слово «екскурсія» походить від латинського «excursio - прогулянка». В українській мові воно з'явилося в ХІХ ст.. і спочатку означало «вибігання, військові набіги», потім – «вилазка, поїздка». Пізніше змінилося на «екскурсія» [4, с. 2-8]. Першим тлумачення терміна «екскурсія» дав у 1882

році В. Даль: «Експурсія – хода, прогулянка, вихід на пошук чогось, для збору трав та ін..». Одне з останніх тлумачень цього терміна: Експурсія – особлива форма навчальної та позакласної роботи, в якій здійснюється діяльність учителя-експурсовода і школярів-експурсантів у процесі вивчення явищ дійсності, що спостерігаються в природних умовах (природа, пам'ятники, колгосп)» [1, с. 3].

Основна мета експурсій полягає у сприянні всебічному розвитку особистості, вихованні любові до рідного краю, збагаченні знань про свій рідний край, країну, її історичне минуле, цікавих людей, культурні та історичні надбання наших предків, формуванні патріотизму, бажанні оберігати і примножувати культурні, національні та природні багатства нашої держави [1, с. 3-19].

Враховуючи велику роль екологічних експурсій у навчанні і вихованні підростаючого покоління, до структури навчальних планів студентів біологічних спеціальностей було включено факультатив «Підготовка майбутнього вчителя біології до позакласної еколого-натуралістичної роботи з учнями основної школи». Цей факультатив передбачає вивчення розділу «Роль натуралістичних експурсій у формуванні відповідального ставлення до природи». Для належного опанування студентами даної теми, було розроблено навчально-методичний посібник «Еколого-натуралістична робота у школі». У даній роботі значну увагу приділено обґрунтуванню мети і завдань експурсій, класифікації видів експурсій, детально розглянуто етапи підготовки вчителя та учнів до проведення експурсії.

Для проведення лабораторних занять було розроблено робочий зошит, у якому передбачено низку завдань практичного характеру, а саме: продумати тематику і методику проведення дослідів і спостережень, які можна використати під час проведення експурсії за однією із вибраних тем; на основі ознайомлення з місцевістю скласти план-маршрут експурсії за однією з тем курсу; провести фрагмент експурсії в музеї природничого факультету ЖДУ; підібрати низку ігор, загадок, які можна використати під час експурсії у природу та ін..

Отже, розроблений нами факультатив сприятиме теоретичній і практичній підготовці студентів, що у майбутньому дозволить їм ефективно організовувати екологічні експурсії під час своєї педагогічної діяльності.

Література

1. Рудейчук М. Основи експурсійної роботи: методичний посібник / М. Рудейчук / Шкільний світ. - 2010. - №24, – С. 3-19.
2. Сухомлинський В.А. Сердце отдаю детям – К.: Радянська школа, 1985. – С. 39
3. Танана С.М. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до організації краєзнавчої роботи: Дис. ... канд.пед.наук: 13.00.04. – Переяслав-Хмельницький, 2007. – 238 с.
4. Шутка Є.В. Роль природних експурсій у підвищенні екологічної компетентності вчителів біології // Біологія. №1. 2010. – С. 2-8.